

BRUILOFTSGEBRUIKEN TE SINT-MARIE-CAPPEL, OOSTAKKER EN TIEGEM (1560-1621)

W.L. BRAEKMAN

Het "vel van de bruid" vragen (1560)

In de kasselrij van Cassel (nu Fr. Dépt. du Nord) in het Westkwartier, bestond in de zestiende eeuw bij een bruiloft een gebruik dat daar met de zonderlinge naam "het vel van de bruid" aangeduid werd.

Op 8 september 1560 was in Sint-Marie-Cappel de dochter van Jacob Wijts in het huwelijk getreden. De dag daarna, maandag 9 september, gingen een aantal jongelui, o.a. Ghilain Vanden Weghe, Willem vanden Weghe "gheseit de bal", Jan Braem, Jan de Blancke "ende andere jonghe ghesellen" naar het huis waar het jonge echtpaar de nacht had doorgebracht.

Dit gebeurde als onderdeel van de huwelijksgebruiken en dus "uut recreation", zoals in de tekst benadrukt wordt. (!) Ze waren begeerrende ende vraegende aldaer ... naer tvel vander bruijt, verstaende daer duerre naer costume een schotel spijs die de jonghers connen heysschen ten candeel-daege, te wetene sdaechs naer de voors. bruijloft-dach.

Op de kandeeldag werd drank en vloeibare spijs geschonken. Hier heeft op die dag een soort afkoopritueel plaats, waarbij de huwbare jongelui een symbolische betaling in natura eisen voor het afstaan van één van hun meisjes.

Om de ene of de andere reden waren ze echter niet welkom en dat namen ze niet:

Ende vyndende de duerre ende vensteren toegesloten ende dat men hemlieden weygherde yet te gheven, seggende dat het vel wech was, hebben de voors. suppleants medegesellen lanck zo meer gheroupen om tvel met hooghe, dreegende woorden, cloppende ende stekende de voornoemde Willem vanden Weghe ende Jan Braem up de duere ende vensteren ...

Het jonge koppel had blijkbaar - zoals vroeger veel voorkwam - zijn intrek genomen in de woning (hoeve ?) van de ouders van de bruid. Dit blijkt uit het feit dat op een gegeven ogenblik Jacob Wijts zijn hoofd uit het raam steekt. Dit bekwam hem slecht : hij heeft immers dadelijk "ontfaen ... een wonde boven zijn slijncker ooghe vanden voerseiden Willem vanden Weghe, ghezeit bal". Daarna liepen de zaken helemaal uit de hand. Jacob Wijts en Jacob de Vos, wellicht de kersverse echtgenoot, sprongen naar buiten, elk gewapend met een "spete" of vleesspies en roepende "Slaet doot, slaet doot !". De jongelui zetten het op een lopen.

Eén van hen, Ghilain vanden Weghe, wordt daarbij ingehaald. Hij keert zich om en "hem verweerende met eenen spiet", steekt hij Jacob Wijts neer.

Handwritten text in Dutch, likely a legal or official document. The text is written in a cursive script and is partially obscured by a large, dark ink scribble in the center. The visible text includes names like 'van der', 'van der', 'van der', and 'van der', along with dates like '1562'. The document appears to be a transcript or a record of a legal proceeding.

Uittreksel uit het verslag uit 1562 (ARA, Geheime Raad. Spaanse Tijd, nr. 896)

Alhoewel dit duidelijk zelfverdediging was, vreest hij blijkbaar toch wegens doodslag vervolgd te worden. Hij verkiest naar het buitenland in ballingschap te gaan leven : hij heeft zich sindsdien "altijts absent ende bedect gehauden ... in grooter benauthelijt ende miserie". Twee andere jongelui, Willem vanden Weghe en Jan Braem werden "gepuniert

... bij justicien" door het leenhof van het Kasteel van Cassel. Ghilain dient na jaren een genadeverzoek in, waaraan de bovenstaande gegevens ontleend zijn.

Waarom de jongelui op de kandeelag zo vijandig ontvangen werden is onduidelijk. Zonderling is ook de naam, "tvel van de bruid" die aan het gebruik gege-

ven werd. Was het eigenlijk het maagdenvlies? Indien niet, wat werd dan bedoeld als men zei “dat het vel wech was”. Het antwoord moet ik schuldig blijven.

Spinrokken in boom (1617)

Op 21 november 1617 gebeurde er te Oostakker een ongeluk. Een zekere Pieter de Smet klom in een boom en viel eruit. Hij was erin geklommen ter gelegenheid van een bruiloft die de dag nadien zou plaatsvinden: “menende den selven Pieter, zo het de costuijme aldaer is, te clemmen up den selven boom omme den spinrocken te planten”. (2)

Het gebruik wilde dat het spinrokken zo hoog mogelijk in een boom werd “geplant”. Spinrokken en spinnewiel waren bij uitstek symbolen van het huwelijk. Dit blijkt o.m. uit het bekende volksboek *Die Evangelien vanden Spinrocke* (ca. 1510) en ook uit allerlei andere gebruiken. Zo werd in 1566 te Ieper een man wegens bigamie aan een schandpaal tentoongesteld: (3)

Svryendaghs 8 november soo stondt typre aen't pillorijn een man met twee spinnewielekens, in elcker

aerm een, omdat hy twee huysvrouwen ghemeldt hadde.

Te Gent werd op 29 april 1580 een man op de Koornmarkt te schande gesteld met verscheidene spinrokken: ook hij had verscheidene vrouwen gehuwd. (4)

Bruilofsbrief (1621)

De enige mij bekende verwijzing naar een bruiloftsbrief komt voor in een genadeverzoek wegens manslag. (5) Daarin komt de volgende passage voor over een bruiloftfeest dat te Tiegem op 8 juni 1621 plaatshad. Anthonis Baert, koster van dit dorp, heeft zich

met meer ander geselschape minnelick ... gevonden op seker bruyloftfeeste ... ende naerdien den maeltijdt gepasseert, mitsgaders die gratie (6) geseght was, zoo heeft hem begeben tot het opschrijven vande bruyloft-brieff naer gewonten ...

Was deze brief een gelegenheidsgedicht? Het lijkt onwaarschijnlijk vermits een gedicht vóór de maaltijd werd opgesteld, zeker niet erna. De samenstelling is mij niet van elders bekend en de precieze betekenis is evenmin duidelijk.

NOTEN

1 RA Brussel, *Geheime Raad. Spaanse Tijd*, nr. 896.

2 RA Gent, *Oudburg*, nr. 2200.

3 A.B. Bigamist op het schavot 1566. *Biekorf* 90 (1990), p. 95. De man stond niet op het schavot, maar aan de schandpaal of de pillorijn.

4 SA Gent, *Bouc vanden Crime*, blz. 254.

5 RA Brussel, *Geheime Raad. Spaanse Tijd*, nr. 946.

6 *gratie*: dankgebed.